

**Wymagania edukacyjne na poszczególne stopnie z wiedzy o społeczeństwie
KLASA III GIMNAZJUM**

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I: System polityczny państwa polskiego						
1. Konstytucja	- ustawa zasadnicza - zasady ustrojowe III RP - prawa i obowiązki obywatela Polski	- wyjaśnia terminy: konstytucja, suwerenność narodu - omawia różnicę między prawami a obowiązkami konstytucyjnymi - wymienia podstawowe prawa obywatelskie Polaków - określa obowiązki obywatelskie Polaków	- wyjaśnia terminy: preambuła, trójpodział władzy, państwo prawa, decentralizacja władzy - odszukuje w Konstytucji III RP rozdziały, w których zawarte są podstawowe zasady ustroju oraz wolności, prawa i obowiązki obywateli - na podstawie tekstu źródłowego podaje prawa dzieci zapisane w Konstytucji III RP	- wyjaśnia znaczenie naczelnych zasad konstytucyjnych dla określenia ustroju państwa - omawia znaczenie praw i obowiązków wynikających z Konstytucji III RP - wymienia przykłady sytuacji, w których doszło do naruszenia praw obywateli - klasyfikuje prawa (osobiste, polityczne, ekonomiczne, socjalne i kulturalne) i podaje przykłady	- uzasadnia znaczenie nadrzędności konstytucji nad innymi aktami prawnymi - interpretuje wybrane fragmenty Konstytucji III RP	- ocenia jakość Konstytucji i prawa stanowionego w Polsce - porównuje Konstytucję III RP z rozwiązaniami ustrojowymi innych państw
2. Sejm i senat	- uprawnienia polskiego parlamentu - funkcjonowanie polskiego parlamentu - przebieg procesu ustawodawczego	- wyjaśnia termin: immunitet - opisuje rolę parlamentu w koncepcji trójpodziału władzy - określa funkcje sejm i senatu - wymienia warunki, które musi spełnić kandydat na posła lub senatora	- wyjaśnia terminy: próg wyborczy, Zgromadzenie Narodowe, inicjatywa ustawodawcza, ordynacja wyborcza, wotum zaufania, wotum nieufności - omawia funkcjonowanie polskiego parlamentu - przedstawia kwestie związane z zasadami wyborczymi - tłumaczy, na czym polega proces ustawo-	- wymienia podmioty, którym przysługuje inicjatywa ustawodawcza - opisuje, na czym polega praca parlamentarzysty - odszukuje w źródłach dodatkowe informacje na temat regulaminu pracy sejm i senatu - interpretuje wybrane fragmenty Konstytucji III RP	- przedstawia genezę polskiego parlamentarizmu - ocenia pracę wybranego parlamentarzysty - określa rolę Prezydenta RP i Trybunału Konstytucyjnego w procesie ustawodawczym - aktywnie uczestniczy w symulacji procesu ustawodawczego - wymienia i rozróżnia funkcje sejm i	- ocenia jakość prawa stanowionego przez polski sejm i senat - opisuje na podstawie ilustracji lub schematu salę posiedzeń sejm - w czasie symulacji procesu ustawodawczego występuje z inicjatywą ustawodawczą i umiejętnie ją argumentuje - orientuje się w bieżących wydarzeniach związanych z funkcjonowaniem parlamentu

			dawczy - wylicza uprawnienia sejmu i senatu w Polsce - charakteryzuje poszczególne etapy procesu ustawodawczego		senatu	
3. Rząd i prezydent	- organy władzy wykonawczej - funkcje i uprawnienia Rady Ministrów - rola i kompetencje Prezydenta RP - sposoby powoływania i odwoływania Rady Ministrów	- opisuje rolę władzy wykonawczej w koncepcji trójpodziału władzy - podaje imię i nazwisko obecnego Prezydenta RP oraz aktualnego Prezesa Rady Ministrów	- wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP i Rady Ministrów - przedstawia procedury wyboru Prezydenta RP i Rady Ministrów	- wyjaśnia terminy: dymisja, Rada Gabinetowa, kontrasygnata, ratyfikacja - wymienia imiona i nazwiska wszystkich prezydentów Polski po 1989 r. - interpretuje wybrane fragmenty Konstytucji III RP	- opisuje procedury odwołania Prezydenta RP i Rady Ministrów - porównuje kompetencje Prezydenta RP z uprawnieniami prezesa Rady Ministrów - ocenia pracę obecnego Prezydenta RP oraz aktualnych członków Rady Ministrów	- wyjaśnia zasadność tworzenia tzw. „gabinetów cieni” - prawidłowo interpretuje skutki finansowe realizacji różnych przedsięwzięć władzy wykonawczej
4. Władza sądownicza	- rola i specyfika władzy sądowniczej - rodzaje sądów i trybunałów w Polsce - struktura sądów w Polsce - rola sędziego, prokuratury i policji	- wyjaśnia termin: prawo - charakteryzuje specyfikę władzy sądowniczej w koncepcji trójpodziału władzy - opisuje rolę sędziego w sprawowaniu władzy sądowniczej - uzasadnia konieczność niezawisłości władzy sądowniczej	- wyjaśnia terminy: adwokat, radca prawny - wymienia rodzaje sądów i trybunałów w Polsce - tłumaczy, na czym polega zasada niezawisłości sędziów - rozróżnia specyfikę pracy prokuratury i policji - na podstawie tekstu źródłowego określa wpływ władzy sądowniczej na życie obywateli oraz jej rolę we współczesnym państwie demokratycznym	- wymienia kompetencje poszczególnych organów władzy sądowniczej w Polsce - wyjaśnia, na czym polega zasada instancyjności sądów	- ocenia działalność sądów, prokuratury i policji w Polsce - podaje nazwy instytucji, do których można się zwrócić w przypadku bycia świadkiem naruszenia prawa	- wyjaśnia rolę międzynarodowych organów sądowniczych - identyfikuje i objaśnia problemy polskiego wymiaru sprawiedliwości - uzasadnia konieczność niezależności władzy sądowniczej od innych władz
5. Idziemy na wybory	- legitymizacja władzy - ordynacja wyborcza	- podaje nazwy organów władzy, do których społeczeństwo	- wyjaśnia terminy: legitymizacja władzy, ordynacja wyborcza	- omawia znaczenie udziału obywateli w wyborach	- ocenia zasadność istnienia przymusu wyborczego	- odszukuje informacje o wynikach wyborów w innych państwach

	- rodzaje ordynacji wyborczej - zasady demokratycznych wyborów - rodzaje prawa wyborczego - procedury wyborcze do parlamentu	wybiera swoich przedstawicieli - wymienia zasady demokratycznych wyborów	- opisuje zasady demokratycznych wyborów - rozróżnia czynne i bierne prawo wyborcze	- uzasadnia konieczność obowiązywania zasad demokratycznych wyborów - opisuje procedury wyborcze do parlamentu - odszukuje informacje o wynikach wyborów i zasadach ich przeprowadzania	- wskazuje korzyści i zagrożenia wynikające z częstego przeprowadzania referendów - wymienia zalety oraz wady proporcjonalnego i większościowego systemu liczenia głosów	- ocenia i porównuje polityczne kampanie wyborcze
6. Partie polityczne	- partie polityczne - funkcje partii politycznych - systemy partyjne - typy partii politycznych - polska scena polityczna	- wyjaśnia termin: partia polityczna - podaje nazwy partii politycznych istniejących w Polsce	- omawia funkcje partii politycznych - określa typy systemów partyjnych - wymienia nazwy krajów, w których obowiązują poszczególne systemy partyjne - charakteryzuje typy partii politycznych - na podstawie tekstu źródłowego wskazuje cechy ideologii konserwatywnej	- określa rolę partii politycznych we współczesnym świecie - opisuje procedury zakładania partii i podstawy jej działania - na podstawie tekstu źródłowego omawia tezę o częstej niejednoznaczności podziału na lewicę i prawicę w Polsce	- wskazuje zalety i wady poszczególnych typów systemów partyjnych - charakteryzuje polską scenę polityczną - odszukuje informacje o programach partii politycznych istniejących w Polsce	- uzasadnia, jaki model finansowania partii politycznych jest najkorzystniejszy - ocenia jakość proponowanych przez partie polityczne haseł programowych
7. Mass media i opinia publiczna	- opinia publiczna - mass media i ich funkcje - termin „czwarta władza” - cenzura	- wyjaśnia terminy: opinia publiczna, mass media, cenzura - wymienia funkcje mass mediów	- wyjaśnia termin „czwarta władza” - opisuje funkcje mass mediów	- wymienia nazwy ośrodków badania opinii publicznej - rozróżnia i charakteryzuje rodzaje cenzury - korzysta z różnych źródeł informacji	- podaje sposoby przeprowadzania badań opinii publicznej - wyjaśnia wpływ mass mediów oraz opinii publicznej na działalność władz i zachowania społeczne	- dostrzega wady i zalety różnych metod badania opinii publicznej - rozumie i wyjaśnia problem manipulowania społeczeństwem za pomocą wyników badań oraz odpowiednio sformułowanych informacji
8. Służba publiczna	- administracja publiczna - służba cywilna - prawa i obowiązki obywatela	- wskazuje obowiązki urzędników służby cywilnej - wymienia prawa przysługujące obywatela	- omawia strukturę administracji publicznej - na podstawie tekstu źródłowego określa	- uzasadnia znaczenie apolityczności urzędników służby cywilnej - bierze udział w dyskusji na temat funk-	- wskazuje różnice między pracownikami służby cywilnej a urzędnikami mianowanymi służby	- lokalizuje urzędy na terenie swojej gminy, powiatu i województwa oraz określa ich zakres zadań

	- prawa i obowiązki urzędnika	telom korzystającym z usług urzędów publicznych	najważniejsze zasady moralne i etyczne obowiązujące urzędników służby cywilnej	cjonowania idealnego urzędu oraz cech idealnego urzędnika	cywilnej	
Rozdział II: Samorządna Rzeczpospolita						
1. Władza centralna a samorząd terytorialny	- idea samorządności - rodzaje samorządów - podział administracyjny Polski - zadania samorządu terytorialnego - nadzór nad samorządem terytorialnym	- przedstawia ideę samorządności - tłumaczy, na czym polega zasada pomocniczości	- wyjaśnia termin: decentralizacja władzy - opisuje założenia reformy samorządu terytorialnego z 1999 r.	- wyjaśnia terminy: prawo lokalne, subwencja, Regionalna Izba Obrachunkowa - wymienia rodzaje samorządów w Polsce - rozróżnia zadania własne samorządu od zadań zleconych	- omawia, kto i w jaki sposób nadzoruje samorząd terytorialny - uzasadnia konieczność sprawowania nadzoru nad samorządem terytorialnym - określa, jaką rolę odgrywają Samorządowe Kolegia Odwoławcze	- przedstawia genezę samorządności w Polsce i na świecie - omawia przykłady realizacji zasady pomocniczości w UE
2. Samorząd gminny	- rodzaje gmin - władze gminne i ich uprawnienia - zadania i budżet gminy - rola obywatela w życiu gminy	- wymienia typy gmin - charakteryzuje specyfikę poszczególnych typów gmin - wyjaśnia, w jaki sposób obywatele mogą wpływać na decyzje władz gminy	- omawia różnice między uprawnieniami władzy wykonawczej a kompetencjami władzy uchwałodawczej w gminie - określa zadania władz gminnych - podaje przykłady spraw urzędowych, które można załatwić na poziomie gminy - wskazuje źródła gminnych dochodów i wydatków	- opisuje sposób wyboru kandydatów do władz gminnych - wskazuje miejsce urzędowania władz gminy, na której terenie mieszka - wymienia imiona i nazwiska osób pełniących najważniejsze funkcje w gminie (wójta, burmistrza lub prezydenta, przewodniczącego rady gminy bądź przewodniczącego rady miasta)	- przedstawia własne propozycje inicjatyw, które można by finansować z dochodów gminnych - podaje przykładowe rozwiązania problemów zaistniałych w gminie - ocenia pracę władz swojej gminy	- inicjuje działania, które wpłynęłyby na podniesienie jakości życia mieszkańców w jego gminie - wskazuje sposoby pozyskiwania funduszy unijnych na realizację gminnych przedsięwzięć
3. Samorząd powiatowy	- rodzaje powiatów - władze powiatowe i ich uprawnienia - zadania i budżet powiatu	- wymienia typy powiatów - charakteryzuje specyfikę poszczególnych typów powiatów	- omawia różnice między uprawnieniami władzy wykonawczej a kompetencjami władzy uchwałodawczej w powiecie - określa zadania władz powiatowych	- opisuje sposób wyboru kandydatów do władz powiatowych - wskazuje miejsce urzędowania władz powiatu, na którego terenie mieszka - wymienia imiona	- przedstawia własne propozycje inicjatyw, które można by finansować z dochodów powiatowych - podaje przykładowe rozwiązania problemów zaistniałych	- inicjuje działania, które wpłynęłyby na podniesienie jakości życia mieszkańców w jego powiecie - wskazuje sposoby pozyskiwania funduszy unijnych na realizację

			- podaje przykłady spraw urzędowych, które można załatwić na poziomie powiatu - wskazuje źródła powiatowych dochodów i wydatków - na podstawie tekstu źródłowego przedstawia propozycje zmian, które warto byłoby wprowadzić w funkcjonowaniu powiatów	i nazwiska osób pełniących najważniejsze funkcje w powiecie (starosty, przewodniczącego rady powiatu)	- w powiecie - ocenia pracę władz swojego powiatu	przedsięwzięć powiatowych
4. Samorząd wojewódzki	- cechy województwa - władze wojewódzkie i ich uprawnienia - zadania samorządu wojewódzkiego - budżet województwa - przedstawiciel rządu w województwie	- wyjaśnia, jaka jest rola wojewody - podaje przykłady spraw urzędowych, które można załatwić na poziomie województwa	- wymienia różnice między uprawnieniami władzy wykonawczej a kompetencjami władzy uchwałodawczej w województwie - określa zadania samorządu wojewódzkiego - wskazuje źródła wojewódzkich dochodów i wydatków - na podstawie tekstu źródłowego przedstawia główne problemy dotyczące współpracy między różnymi organami władzy samorządu wojewódzkiego	- opisuje sposób wyboru kandydatów do władz wojewódzkich - wskazuje miejsce urzędowania władz województwa, na którego terenie mieszka - wymienia imiona i nazwiska osób pełniących najważniejsze funkcje w województwie (wojewody, marszałka wojewódzkiego)	- omawia zmiany w podziale administracyjnym Polski, które zaszły od 1950 r. - przedstawia własne propozycje inicjatyw, które można by finansować z dochodów wojewódzkich - podaje przykładowe rozwiązania problemów zaistniałych w województwie - ocenia pracę władz swojego województwa	- rozpoznaje herb swojej gminy, powiatu oraz województwa i wyjaśnia ich symbolikę
5. Jak załatwić sprawę w urzędzie?	- urzędy publiczne i ich funkcjonowanie - proces informatyzacji urzędów - Biuletyn Informacji Publicznej - elektroniczny podpis	- wypełnia wybrane formularze urzędowe, np. wnioski o wydanie dowodu osobistego - pobiera z internetu wybrane druki urzędowe	- wyjaśnia termin: Biuletyn Informacji Publicznej - odszukuje w różnych źródłach informacje na temat działalności wskazanych urzędów - tłumaczy, do czego	- wskazuje lokalizację najważniejszych urzędów w miejscu swojego zamieszkania - wymienia rodzaje usług świadczonych przez urzędy za pośrednictwem	- podaje własne propozycje zmian w funkcjonowaniu urzędów - wyjaśnia konieczność informatyzacji administracji publicznej	- wyjaśnia pojęcie biurokracji i podaje jej cechy pozytywne (idealne) oraz negatywne - proponuje zmiany na stronie internetowej urzędu w swojej miejscowości lub tworzy

			slużą karty opisu usługi	internetu	- podaje szanse i zagrożenia wynika- jące z informatyzacji urzędów	własną stronę WWW
Rozdział III: Polska i świat						
1. Polska polityka zagraniczna	- racja stanu - polityka zagraniczna - współpraca między- narodowa - podmioty polityki zagranicznej - służba dyploma- tyczna i konsularna	- wyjaśnia termin: polityka zagraniczna - wymienia podmioty uprawnione w Polsce do prowadzenia poli- tyki zagranicznej - wskazuje główne kierunki polskiej poli- tyki zagranicznej	- wyjaśnia terminy: racja stanu, służba dyplomatyczna i kon- sularna - przedstawia kierunki polskiej polityki zagranicznej - na podstawie tekstu źródłowego omawia tezę o wpływie techni- ki na politykę między- narodową	- charakteryzuje różne sposoby działania w polityce zagranicznej - na podstawie mapy przedstawia kierunki polskiej polityki zagranicznej w Euro- pie i na świecie	- ocenia bieżącą poli- tykę zagraniczną Polski - wymienia zadania polskiej dyplomacji - uzasadnia koniecz- ność współpracy międzynarodowej	- ocenia znaczenie takich elementów pol- skiej polityki zagra- nicznej, jak: wejście w strukturę NATO, UE, Rady Europy czy uczestnictwo w kon- fliktach zbrojnych w Iraku i Afganistanie
2. Integracja europejska	- geneza integracji europejskiej - trzy filary Unii Europejskiej - funkcjonowanie i organy Unii Europejskiej - przebieg integracji europejskiej - miejsce Polski w Unii Europejskiej - fundusze unijne	- przedstawia najważ- niejsze etapy integracji europejskiej - wymienia nazwy organów Unii Euro- pejskiej	- wyjaśnia znaczenie Traktatu z Lizbony dla procesu integracji europejskiej - wskazuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej	- przedstawia przy- czyny integracji euro- pejskiej - omawia szczegółowo etapy integracji europejskiej - charakteryzuje orga- ny Unii Europejskiej	- wskazuje korzyści i zagrożenia wynika- jące z integracji Pol- ski z Unią Europejską - uczestniczy w dys- kusji na temat dalsze- go pogłębiania i po- szerzania integracji Unii Europejskiej oraz wprowadzenia euro w Polsce	- poszukuje informacji na temat programów unijnych oraz budżetu UE - ocenia różnorodne aspekty funkcjonowa- nia UE: finansowy, polityczny, społeczny, kulturowy itp.
3. Polska w organizacjach międzynarodowych	- organizacje między- narodowe - rodzaje organizacji międzynarodowych - charakterystyka wybranych organiza- cji międzynarodowych - miejsce Polski w organizacjach mię- dzynarodowych	- wyjaśnia termin: organizacja między- narodowa - rozwija skrótowce: ONZ, NATO, ZSRR	- rozwija skrótowiec: OBWE - określa zasadnicze cele wybranych orga- nizacji międzynaro- dowych, do których należy Polska	- wymienia typy orga- nizacji międzynaro- dowych - wskazuje na mapie zasięg wybranych organizacji międzyna- rodowych	- ocenia zaangażowa- nie Polski w funkcjo- nowanie organizacji międzynarodowych (np. NATO) - odszukuje informa- cje na temat wybra- nych organizacji mię- dzynarodowych	- porównuje skutecz- ność działania poszcze- gólnych organizacji międzynarodowych - zna aktualnych lide- rów poszczególnych organizacji międzyna- rodowych

4. Organizacja Narodów Zjednoczonych	- geneza ONZ - struktura i cele ONZ - misje pokojowe - organizacje wyspecjalizowane ONZ	- podaje nazwy najważniejszych organów ONZ - wymienia najważniejsze organizacje wyspecjalizowane ONZ	- omawia przyczyny utworzenia ONZ - określa założenia i cele ONZ - charakteryzuje działalność UNESCO i UNICEF	- przedstawia genezę ONZ - charakteryzuje poszczególne organy ONZ - lokalizuje na mapie miejsca misji pokojowych ONZ	- ocenia skuteczność działań podejmowanych przez ONZ - uczestniczy w dyskusji na temat przyszłości i reformy ONZ	- wyjaśnia mechanizmy funkcjonowania ONZ (wybór przedstawicieli, sposób nabywania i utraty członkostwa, podejmowanie decyzji w ZO i RB) - ocenia wkład Polski w funkcjonowanie ONZ
5. Konflikty międzynarodowe	- konflikty na świecie i ich przyczyny - migracje ludności - główne formy migracji - terroryzm	- wyjaśnia terminy: migracja, terroryzm - wymienia potencjalne skutki konfliktów zbrojnych i działań terrorystycznych	- charakteryzuje aktualne konflikty i wskazuje na mapie miejsca, w których do nich doszło - opisuje różnorodne formy działań terrorystycznych	- charakteryzuje różne formy migracji - tłumaczy, na czym polega uchodźstwo - opisuje wybrane zamachy terrorystyczne w XXI w.	- ocenia działalność terrorystyczną, uwzględniając zasady moralne, prawo oraz skuteczność działania - odszukuje informacje na temat najważniejszych konfliktów zbrojnych na świecie	- wskazuje miejsca potencjalnych konfliktów w przyszłości i uzasadnia swój wybór - proponuje działania lokalne, państwowe i międzynarodowe zmierzające do rozwiązania problemów migracyjnych
6. Problemy współczesnego świata	- państwa Trzeciego Świata - podział na bogatą Północ i biedne Południe - problemy współczesnego świata - pomoc humanitarna - globalizacja	- wyjaśnia terminy: Trzeci Świat, pomoc humanitarna - wskazuje na mapie kraje bogatej Północy i biednego Południa	- wyjaśnia termin: globalizacja - charakteryzuje problemy współczesnego świata	- przedstawia sposoby rozwiązywania problemów współczesnego świata - charakteryzuje działalność organizacji humanitarnych - opisuje różne wymiary globalizacji	- uzasadnia konieczność niesienia pomocy humanitarnej w wybranych rejonach świata - wskazuje pozytywne i negatywne strony globalizacji	- ocenia skuteczność różnorodnych form przeciwdziałania problemom współczesnego świata (pomoc humanitarna organizacji rządowych i pozarządowych, działalność MWF, BŚ, WHO, WTO)
Rozdział IV: Moja przyszłość zawodowa						
1. Wybór szkoły i zawodu	- predyspozycje wymagane w poszczególnych typach zawodów - typy szkół ponadgimnazjalnych i studiów wyższych - poradnictwo zawodowe	- podaje umiejętności i predyspozycje osobiste niezbędne do wykonywania określonych zawodów - wskazuje własne predyspozycje zawodowe - wymienia rodzaje	- planuje własną ścieżkę edukacji i kariery zawodowej - na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia ideę zmian w polskim systemie kształcenia - na podstawie tekstu źródłowego przedsta-	- wymienia sposoby pozyskiwania informacji dotyczących dalszego kształcenia - ocenia skuteczność różnorodnych sposobów pozyskiwania informacji	- uzasadnia dokonany przez siebie wybór dalszej ścieżki edukacyjnej i kariery zawodowej - wskazuje zalety i wady wykonywania określonych zawodów	- oddziela kwestię prestiżu zawodowego od wysokości zarobków związanych z wykonywaniem określonych zawodów - ocenia wady i zalety prowadzenia własnej działalności gospodar-

	- ścieżka kariery zawodowej	szkół w Polsce - omawia możliwości dalszego kształcenia	wia przyczyny funkcjonowania dotychczasowego systemu kształcenia na wybranych kierunkach			czej, pracy na podstawie umowy o pracę i umowy cywilnej, pracy w pełnym i niepełnym wymiarze godzin
2. Rynek pracy	- rynek pracy - krajowy i lokalny rynek pracy - mobilność zawodowa - emigracja zarobkowa - kierunki emigracji zarobkowej - bezrobocie	- wyjaśnia terminy: rynek pracy, mobilność zawodowa, aktywność zawodowa, bezrobocie, bezrobotny, stopa bezrobocia - podaje przyczyny emigracji zarobkowej Polaków - wymienia zawody najbardziej poszukiwane na rynku pracy	- charakteryzuje potrzeby lokalnego rynku pracy - omawia działania instytucji wpływających na rynek pracy - wskazuje na mapie kierunki emigracji zarobkowej Polaków - przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z istnienia emigracji zarobkowej - tłumaczy, na czym polega „drenaż mózgow”	- określa stopę bezrobocia w powiecie, na którego terenie mieszka - wskazuje przyczyny i skutki bezrobocia	- ocenia sposoby przeciwdziałania bezrobociu - proponuje własne sposoby przeciwdziałania bezrobociu	- ocenia skutki emigracji zarobkowej z perspektywy społecznej, ekonomicznej, politycznej i kulturowej - analizuje zjawisko bezrobocia w UE i na świecie
3. Moja pierwsza praca	- zasady poszukiwania pracy - staż zawodowy - CV i list motywacyjny - targi pracy - etapy procesu poszukiwania zatrudnienia - metody wyboru odpowiedniego kandydata na dane stanowisko	- redaguje CV	- redaguje list motywacyjny - wskazuje źródła informacji o ofertach pracy - umie odpowiednio się zachować w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej	- wskazuje korzyści wynikające ze zdobywania doświadczenia zawodowego w trakcie odbywania stażu - odszukuje w internecie wzory CV i listu motywacyjnego	- ocenia skuteczność różnych form poszukiwania pracy - określa cechy dobrego pracownika w zależności od charakteru pracy	- przeprowadza rozmowę kwalifikacyjną z perspektywy pracodawcy
4. Pracownik i jego prawa	- prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy - kodeks pracy	- wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy	- tłumaczy, na czym polega mobbing - na podstawie tekstu źródłowego określa	- wymienia zasady zatrudniania młodocianych - podaje nazwy insty-	- wyjaśnia wpływ związków zawodowych i Państwowej Inspekcji Pracy na	- wyjaśnia znaczenie ustalania tzw. płacy minimalnej z perspektywy rządu, związków zawo-

	- prawa nieletnich pracowników - mobbing - związki zawodowe - Państwowa Inspekcja Pracy		obowiązki pracodawcy zatrudniającego osobę niepełnoletnią	tucji, do których można zwrócić się o pomoc w przypadku łamania praw pracowniczych i mobbingu	warunki pracy - opisuje rolę NSZZ „Solidarność” w walce o prawa pracownicze w czasach PRL i obecnie - redaguje pismo w sprawie łamania praw pracowniczych	dowych, pracodawców i pracowników - poszukuje informacji na temat sposobów zawierania umów o pracę
5. Jak założyć własną firmę?	- procedury zakładania firmy - biznesplan - formy działalności gospodarczej - marketing i zarządzanie przedsiębiorstwem	- wyjaśnia terminy: biznesplan, marketing - wymienia podstawowe procedury związane z założeniem firmy	- określa rodzaje działalności gospodarczej	- przedstawia biznesplan dla własnej firmy - charakteryzuje różne rodzaje działalności gospodarczej	- wymienia korzyści i zagrożenia związane z założeniem własnej firmy - omawia zasady marketingu i zarządzania	- opracowuje plan finansowy własnej firmy - poszukuje informacji o możliwościach pozyskania funduszy na rozpoczęcie działalności gospodarczej (kredyt bankowy, projekt UE, programy UP)
6. Etyka życia gospodarczego	- nieuczciwe praktyki rynkowe – plagiat, piractwo - szara strefa - etyka zawodowa - zawody zaufania publicznego	- wyjaśnia terminy: norma moralna (etyczna), zaufanie publiczne - omawia rodzaje nieuczciwych praktyk - wymienia zawody zaufania publicznego	- wyjaśnia zjawisko szarej strefy - na podstawie tekstu źródłowego gromadzi argumenty do dyskusji na temat braku możliwości prawnego usankcjonowania zaufania	- wymienia przyczyny nieuczciwych praktyk rynkowych - odszukuje informacje o kodeksach etyki zawodowej	- przedstawia rozwiązania, które mogłyby ograniczyć tzw. szarą strefę i nieetyczne zachowania w życiu gospodarczym - ocenia etyczność określonych działań w życiu gospodarczym	- wyjaśnia zjawiska nieuczciwej konkurencji i dumpingu - udowadnia pozytywną rolę kapitału zaufania (teoria gier) w biznesie - analizuje kodeksy etyki zawodowej

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować zasób wiedzy i umiejętności z poprzedniego poziomu.